FLORENTINA NARCISA BOLDEANU

Universitatea de Stat din Moldova
(Chişinău)

GRIGORE VIERU, POETUL ARHETIPURILOR ÎN VIZIUNEA LUI MIHAI CIMPOI

Abstract

Reasearching the substrates of Grigore Vieru's poetry and applying Calinescu's historical point of view, Mihai Cimpoi makes a true literary archeology. His ability to relate and to be present in the contemporary time, to communicate and make use of new techniques of exegesis is shown by the thematic, psychoanalytic and hermeneutic structure. Through his criticism, Mihai Cimpoi not only displays a Romanian- Bessarabian cultural product, but also brings a new perspective of literary analysis. Mihai Cimpoi's criticism can be integrated in the endless area of Brancusi due to the fact that his literary work brings the mythological and modeling principle in the desacralised actuality whose effect can be imagined in height and in depth. Through his belief there is revealed the critic's permanent concern for Grigore Vieru' poetry.

The critic believes that the only way the contemporary man can regain his sacred place in the universe is through mythology.

Keywords: Mihai Cimpoi, Grigore Vieru, mythopo(i)etics, simplicity, dialogue, sacred, mother, childhood, the cult for natural, poetic motives, tribune.

Referindu-se strict la programul poetic vierean, criticul Mihai Cimpoi subliniază ideea că alături de autori ca A. Mateevici, Octavian Goga, Mihai Eminescu, Rainer Maria Rilke, Paul Claudel, Ioan Alexandru, poetul Grigore Vieru apare ca un poet-simbol, a cărui existență şi mitopo(i)etică pot fi văzute sub taina acțiunilor mesianice, ontologice. Iar acest fapt este accentuat cu atât mai mult, cu cât criticul observă că în ciuda vremurilor accelerate de maşinăriile şi manifestele estetice, zgomotoase ale postmodernismului, substanța poeziei şi a cuvântului lui Grigore Vieru câştigă tot mai multă rezonanță liturgică, nu în sensul dogmatic. Criticul subliniază că *simplitatea* îl ține departe pe poet de a fi *artificial*: „versurile au desfăşurare sobră, clară, o anumită cadență precisă",[1] iar despre rima poetului spune că „e sobră, înfundată, deloc stridentă, chiar când se mizează pe efectul ei eufonic".[2] Acest fapt arată, încă o dată, că nu programele sau manifestele

[1] Mihai Cimpoi, *Mirajul copilăriei*. Colecția: În lumea copiilor. – Chişinău: Lumina, 1968, p. 29.

[2] *Idem*, p. 33.

BDD-A6818 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:58 UTC)

estetice sunt acelea care mişcă sufletul omenesc, ci promovarea adevăratelor valori divine. În acest sens, poezia lui Vieru nu este descoperită de critic sub realităţile mecanice ale revoluţionarilor literari ci, mai curând, sub principiul *Erlebnisului*, al trăirii autentice.

Potrivit criticului Mihai Cimpoi, poetul este mereu angajat în dialogul cosmic, dialog în care sunt cultivate trăirile şi gesturile omului de totdeauna, omului arhaic, divin, dialoguri despre copilărie, maternitate (iubirea faţă de mamă, centru – în ciuda programelor nietzscheene de depărtare de centru), iubirea pentru femeie, iubirea pentru Dumnezeu, iubirea pentru ţară, pentru idealurile strămoşeşti, iubirea pentru limba veche şi înţeleaptă. Întreaga poezie este descoperită de critic ca fiind expresia unui întreg, în ciuda faptului că majoritatea postmoderniştilor sau interpreţilor identifică în Vieru un „sămănătorist", un „tradiţionalist", un „depăşit". Printre atâţia programatori de poezie virtuală, vizuală şi zgomotoasă, Grigore Vieru face, potrivit lui Mihai Cimpoi, „în contextul actual, figură singulară precum a făcut Bacovia în context interbelic. Ca şi autorul *Plumb*-ului, el e o fiinţă fragilă, ce se retrage – amniotic spre arhetipuri, spre temeiuri (*Ungrund*), spre *logosul larvar* blagian, din care scoate interjecţiile sale existenţiale, *da*-urile şi *nu*-urile etice elementare. Poetica sa e una a concentrării, a intensităţii, a *restrângerii*".[1]

Pe coordonatele privind relaţia autor-lector a lui Umberto Eco, Mihai Cimpoi argumentează că poetul Grigore Vieru cultivă un gest al apropierii între oameni, un gest clasicist, dar divin, al timpului mitic, al originilor. În acest sens, poetul este mereu în mijlocul cititorilor săi, formându-i, sfătuindu-i, modelându-i. Suntem de părere că poziţia poetului faţă de cititorii săi este una necesară, cu atât mai mult, cu cât putem lua în calcul nevoia acută a românului basarabean de a comunica cu cel de aproape, deoarece în timpurile terorii roşii comunicarea era rugăciune, speranţă şi cântec. Dacă mulţi dintre poeţii de astăzi sunt interesaţi de artificii şi combinaţii estetice-poetice frapante, Grigore Vieru este interesat să descopere arhitectura mitică, originară a omului. Analizându-i tehnica şi gestica estetică, Mihai Cimpoi arată că, „spre deosebire de alţi poeţi, care, printr-un text extrem de sofisticat, manierizat, închis *transpersonalizat*, îndepărtează şi demolează cititorul, Grigore Vieru, prin textul său simplu, firesc, ingenuu, personalizat (este, de fapt, un autoreferenţial sufletesc), apropie şi modelează cititorul în spiritul propriului model axat pe valorile naturii şi naturalului, ale ontologicului pur, ale sacrului unificator, mântuitor de sensuri şi recuperator de temeiuri".[2]

În altă parte criticul basarabean identifică, aşa cum o face şi criticul Mihail Dolgan, în gestul liricii poetului Grigore Vieru un sentiment dialogic-pedagogic. Poetul, fiind profund impresionat de învăţăturile bătrânilor părinţi, caută ca prin poezia sa să transmită mai departe, ca printr-un lanţ organic al tradiţiei, principiile valorilor fundamentale, mioritice. În acest sens, lirica sa, dar şi preocuparea aforistică, dă cititorilor de ştire că poetul este el însuşi o carte de învăţătură atât pentru generaţiile prezente, cât şi pentru cele viitoare. Mihai Cimpoi evidenţiază că din acest punct de vedere putem aborda trei tipuri de lecţii vierene. „În primul rând, aceea că trebuie luat în serios *sacrul*, ca ceea ce dă sens şi rânduială lumii, lucrurilor. Poetul adevărat nu poate să nu ţină cont de factorul religios, de credinţă, de raporturile omului cu divinitatea. *Taina care mă apără* este

[1] Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*. – Iaşi: Princeps Edit, 2009, p. 11.
[2] *Idem*, p. 12.

BDD-A6818 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:58 UTC)

taina divină care apără ființa umană. (…) Al doilea învățământ este o condiție a omului (şi poetului), este *deplinătatea* – etică, spirituală, intelectuală – anunțată încă din volumul *Numele tău*. (…) Cea de-a treia lecție este respectarea valorilor, poetul neîmpărțindu-le, asemenea lui Zarathustra,[1] în *table vechi* şi *table noi*. El se închină Întregului organic al valorilor: lui Eminescu, folclorului, mamei şi maternității, iubirii, roadelor pământului, copilăriei, cetății, patriei, limbii române".[2]

Întreaga fenomenologie a liricii lui Vieru este alcătuită din câteva importante teme abordate constant de către poet, teme pe care criticul Mihai Cimpoi le identifică şi le prezintă coordonatele. În acest sens, criticul deconstruieşte versul lui Vieru şi ne vorbeşte despre problema maternității, a iubirii de mamă, despre relația cu divinul, cu sacrul, despre problema copilăriei, copilul ca *homo ludens,* despre cercul originar, despre problema timpului clasic, intern, arhaic, atotcuprinzător, despre relația cuvânt – muzică, poetul rapsod, despre atitudinea asupra morții, despre poetul tribun, angajat în lupta pentru recuperarea limbii strămoşeşti şi a identității naționale. În viziunea lui Mihai Cimpoi, Grigore Vieru apare ca fiind poetul *Viului vulnerabil*, imagine întâlnită şi la Theodor Codreanu atunci când acesta discută despre dialectica ființei vegetale (drum verde – drum alb).

Catalogându-l poet al *vegetalului*, Mihai Cimpoi accentuează ideea că poetul este acela binecuvântat să audă ritmurile cosmosului, să le pună, prin traducere lirică, pe buzele semenilor. El apare astfel a fi un mijlocitor al înaltelor întâlniri între elementele care construiesc întregul vegetal. Totodată, e un dialog constant cu însăşi neființa, dialog întâlnit în special în zona folclorului, în doinele cântate de străbuni. De altfel, Mihai Cimpoi semnalează faptul că întreaga creație a lui Grigore Vieru „aparține – structural şi temperamental, deci tipologic – clasicismului rapsodic şi gnomic cu rădăcini folclorice, cu teme străvechi arhetipale şi cu ritmuri universal-cosmice. Poetul-rapsod este instinctiv afiliat stării de spirit publice, satul fiind pentru el o realitate supraindividuală. Clasicismului de speță folclorică îi sunt caracteristice, aşa cum demonstra şi Vladimir Streinu, o anume canonicitate, fixitate a formelor, doctrinaritate expresivă, ideea de sumă spirituală, percepția supraindividuală a realității (…) Grigore Vieru se înscrie cu disponibilitatea sa rapsodică funciară în albia clasicismului românesc".[3]

Fiecare artist, fiecare scriitor are un punct din care îşi alimentează ființa aurorală. Dacă ne întrebăm care ar fi această sursă a liricii lui Vieru, vom spune, odată cu Mihai Cimpoi, că ea vine din *trăirea* adevărată, autentică. Poetul trăieşte raportându-se mereu la calitatea primară a ființei, aceea adamică. Astfel, cele mai multe dintre poemele sale sunt de natură rimbaldiană, provocând o senzație de înduioşare sufletească. Poetul nu cade în capcana istoriei nihiliste, în ciuda vremurilor pe care, obligat, le trăieşte. El îl vede pe Dumnezeu la locul lui, comunicând cu omul. Nu crede în disputa nivelurilor de realitate şi nici în disputa dintre cer şi pământ. Dimpotrivă, el descoperă, în casa de lut, lumina Evanghelică, anume cuvântul (poetic), şi face din acesta matricea comunicărilor

[1] Personajul lui Nietzsche care anunță moartea lui Dumnezeu.

[2] Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru: carte de învățătură* // Revista „Limba Română", nr. 1-4, 2009, Chişinău, p. 60-61.

[3] Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*. – Iaşi: Princeps Edit, 2009, p. 15-16.

BDD-A6818 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:58 UTC)

tainice, salvatoare: „Dialogul cu Dumnezeu nu are un caracter dialogic propriu-zis în felul celebru al lui Arghezi, însoțit de credință și de tăgadă, de întrebări neliniștitoare privind materialitatea divinității, de căderi în certitudini, în umilințe, în *otrava gândirii şi veghei*. Vieru întreține, de fapt, un *monolog* în preajma Divinității, înălțându-i laude şi rugi, dar şi punându-şi întrebări sieşi, cu nedumeriri, mirări şi neîmpăcări generate de lumea contemporană. Este, esențialmente, un referențial nu atât mistic, religios, cât unul etic, adresat, în revers, sieşi şi lumii, de care Dumnezeu s-a îndepărtat sau – mai exact – care, ea, s-a îndepărtat de Dumnezeu”.[1]

Mihai Cimpoi, ca şi Nichita Stănescu, identifică drept definitoriu liricii vierene *cultul naturalului*. Dacă omul contemporan îşi desfăşoară activitățile sub dictonul depărtărilor de casă, de centru, poetul basarabean militează pentru întoarcerea la izvoare, la natură. Grigore Vieru crede cu toata firea sa că din natură izvorăşte hölderlinanul drum către propria esenţă. De aceea, pe bună dreptate, Mihai Cimpoi identifică în Vieru însăşi manifestarea naturii, eterna reîntoarcere: „Vieru, poet al *izvorului*, este expresia unei *natura naturans*, a unei naturi ce se creează pe ea însăşi, în veşnic proces de reluare ciclică, de aceea este poetul eternei reîntoarceri, al tiparelor arhetipale. (…) Poetul nu se închipuie decât ca organ al naturii, reacțiile sale psihologice fiind reacții vegetale, deci pur emoționale. Sentimentalismul este firesc, cantabilitatea vine şi ea în mod natural ca o exteriorizare a fondului muzical al sufletului”.[2]

Tot despre *cultul naturalului* vorbeşte criticul atunci când are în vedere teme-simboluri precum: *izvorul, pământul, pâinea, apa, piatra, teiul, muntele, floarea-soarelui, albastrul cerului, lumina, iarba, pasărea* etc. Spre exemplu, *motivul izvorului*, am spus-o deja, ne trimite către problema eternei reîntoarceri. Izvorul înseamnă viață, dar în acelaşi timp el este puntea de peste moarte. Sub izvor, Prutul în cazul de față, sunt îngropați *frații* şi *străbunii*, motiv pentru care poetul consideră batjocoritor gestul de a desacraliza legătura cu tradiția. Izvorul reprezintă şi setea de adevăr, dorința poetului de a depăşi limitele, de a se apropia de inima țării sale. Izvorul devine, în lirica lui Vieru, apa maternă.

În continuă legătură cu motivul izvorului identificăm pe acela al pământului. Acesta are un atribut arhetipal în lirica lui Vieru, prin faptul că prin pământ sunt traduse toate chipurile eternității. Pământul reprezintă casa protectoare, sursa de hrană, este manifestarea divină, poartă suferința şi credințele puternice ale poporului. Prin pământ se face intrarea în lumina veşnică. Pământul este principala sursă a poemelor sale despre origine. Cântând pământul, poetul cântă natura în ansamblul ei, o cântă pe mamă, aceea care sărută pământul ca pe bărbatul ei: „La Grigore Vieru, mama întreține, pe plan concret biografic, amintirea vie a tatălui (*Iar buzele tale sunt, mamă,/ O rană, tăcută mereu* – Buzele mamei), ca să devină, în aria viziunilor mitopoe(i)etice, un mare simbol al Memoriei, infuzate în mişcările naturii”.[3] Pământul înseamnă şi suferință, truda către deal, urcarea în infinit. Dar tot el este motivul forței inepuizabile în care cel asuprit îşi găseşte alienarea. „Pământul este personificat printr-un bour blând şi răbdător, fiind arhetipul eternei reîntoarceri,

[1] Mihai Cimpoi, *Critice. Identitate şi alteritate*. – Craiova: Fundația Scrisului Românesc, 2011, p. 132-133.

[2] Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*, ed. cit., p. 148.

[3] *Idem*, p. 64.

BDD-A6818 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:58 UTC)

al ciclului spiraloid al morții/ învierii, al purtătorului uriaş de poveri, al unui Rege Lear ridicat la dimensiuni globale”.[1]

În continuarea unui lanț al motivelor poetice vierene putem vorbi despre pâine, simbol al sacrului, al iubirii, al împărtăşirii, al sudorii, al chipului mamei. Acest motiv accentuează calitatea de poet sacru, cu atât mai mult cu cât mama apare ca o icoană aşezată între poet şi Dumnezeu. Potrivit lui Mihai Cimpoi, motivul pâinii nu putea lipsi din lirica unui poet al arhetipurilor, al naturalității: „Pâinea este, la Grigore Vieru, un mare topos existențial care conjugă semnificațiile impuse de mitologia populară şi cele ce derivă din experiența dramatică de viață a poetului. E un motiv-cheie care nu putea să lipsească la un poet prin excelență al *arhetipurilor*, al naturalității. Lucru firesc, căci, folosind termenii lui Bachelard, – face parte din categoria simbolurilor *atavice* sau *naturale*. *Pâinea = Existență*, după cum *Existență = Pâine*. E o identificare arhetipală din care se va naşte, prin completare genetică, identificarea rilkeiană *Cântare = Existență; Existență = Cântare*”.[2]

Am precizat mai sus că Mihai Cimpoi debutează în cercetarea creației lui Vieru cu monografia *Mirajul copilăriei.* Se cuvine să aducem în discuție o altă problemă a tezaurului liric vierean, anume problema copilăriei. Grigore Vieru a debutat ca poet pentru copii, ceea ce i-a adus multă simpatie şi dragoste din partea celor mici. S-a spus de nenumărate ori că poetul practică o poetică pedagogică, prin intermediul căreia noile generații fac cunoştință cu gândirea sacră, cu istoria strămoşilor, cu valorile autentice naționale, dar şi cu jocul şi cântecul.

Prin joc copilul păşeşte în universul naturalului, univers care i se înfățişează la rându-i în ipostaze cromatice, de poveste. Bunăoară, îl descoperim pe copil jucându-se în țărână, mişcându-şi liber brațele prin aer, imaginându-şi că preface curcubeul într-o coardă. Îl întâlnim jucându-se şi comunicând cu păsările, cu viețuitoarele dimprejurul casei. Jocurile lui au loc în mediul cel mai sigur, protector, mediul familial (devenit *axis mundi*, punctul central al lumii, în care cele două dimensiuni Cerul şi Pământul comunică), propice să-i dezvolte copilului un spirit plin de grație, statornic şi responsabil în fața deciziilor (viitoare): „Casa, devenită în felul acesta *pădure de simboluri*, deține ea însăşi funcția unui mare simbol: e axa cosmică. (…) Casa părintească este epicentrul spiritual şi moral al universului liric al lui Vieru; punct de pornire şi de sosire (deci, nu doar un loc de popas sentimental!)”.[3]

Prin intermediul jocului, copilul este chemat să făurească, să creeze personaje, stări. Dar, în ciuda sentimentului aparent de libertate, copilul este învățat că trebuie să țină cont în timpul jocului şi de anumite reguli naturale. Cunoscând aceste reguli, el parcurge un traseu axiologic-ontologic, prin aceea că va putea face distincție între ce este bine şi ce este rău, va învăța că lumea funcționează pe baza unor principii ordonatoare. Mihai Cimpoi arată că în lumea şi lumina poetică a lui Vieru copilul se simte în plinătatea sa, fiind transpus într-un univers natural şi familial, propice dezvoltării acțiunilor estetice: „Copilul lui Vieru nu simte însă nevoia de a fugi, căci *este* în mijlocul naturii, în intimitatea

[1] Mihai Cimpoi, *Critice. Identitate şi alteritate*, ed. cit., p. 116.
[2] *Idem*, p. 145.
[3] Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*, ed. cit., p. 100.

BDD-A6818 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:58 UTC)

ei vrăjită. Singura acţiune la care este chemat este aceea de a-i asimila şi de a-i intensifica frumuseţea printr-o modelare estetică. Or, modelul imitat nu este decât… natura! În *Copilul şi pădurea*, ideea de a colora căsuţele de melci, atât de monotone din cauza că se aseamănă una cu alta, este sugerată copilului de spectacolul multicolor pe care-l generează ploaia (prezenţa curcubeului, renaşterea florilor de toate culorile în codru)".[1] Putem afirma că Grigore Vieru, contribuind la dezvoltarea jocului copilăresc, participă, în acelaşi timp, la îmbogăţirea strategiilor ce privesc cunoaşterea infantilă sau, mai mult chiar, el îşi însufleţeşte maturitatea, copilărindu-se.

Nu putem trece pe lângă o altă caracteristică a fenomenologiei liricii vierene văzută de Mihai Cimpoi, anume *Grigore Vieru, poet al cetăţii*. Considerăm că poziţia criticului literar vine să argumenteze şi să combată anumite receptări populiste, părtinitoare, pe nedrept exprimate ale unor interpreţi neavizaţi, care găsesc în poezia lui Vieru doar un *poet naţionalist*. Mihai Cimpoi observă că prin poemele publicistice, reunite în volumul *Hristos nu are nici o vină*, Grigore Vieru marchează o fază de tranziţie de la poetul *copilăriei* şi *iubirii* la poetul *sacrului* şi al *existenţialului*: „Din universul mic şi intim poetul se mută în spaţiile Cetăţii, apoi în sfera existenţei. Între *discursul ritualic (liturgic)* şi cel meditativ-existenţial se interpune discursul retoric (oratoric). Poetul care părea cantonat definitiv în temele şi *topoii* eterni, răspunde acum – prin prompta replică publicistică – la imperativele sociale, politice, naţionale, iese în stradă, îşi instrumentează lira la freamătul mulţimii, urcă la tribunele improvizate ale mitingurilor de protest. Este, într-un cuvânt, Poetul-Bard".

Venind dintr-o generaţie a sacrificiului, căreia, aşa cum spune Hölderlin, *destinul i-a vorbit răspicat*, confiscându-i în copilărie limba maternă, pământurile mamei, tatăl, biserica, dreptul de a-şi cunoaşte adevărata identitate naţională, poetul, ajuns în pragul disperări, devine tribun, ieşind în public şi proclamând deschisă, până la sacrificiu, lupta pentru recuperarea limbii române, limba mamei, limba lui Dumnezeu. Criticul Mihai Cimpoi identifică în acţiunea lui Vieru un gest de recuperare a sacrului, demn unui martir. Vieru, venind pe calea lui Mateevici, descoperă în limba română *valoarea supremă*, dimensiunea cea mai înaltă a sacrului. Ea reprezintă Totul axiologic şi ontologic, manifestarea pură a culturii şi civilizaţiei. În acest sens, poeţii Nichita Stănescu şi Marin Sorescu, precum şi o serie de critici literari români printre care Eugen Simion, Alex Ştefănescu, Theodor Codreanu, Adrian Dinu Rachieru au înţeles că pentru poetul basarabean prioritate nu e să construiască un laborator al ingineriei textuale, ci, dimpotrivă, să recupereze datul divin, limba strămoşească, vocabularul necesar unei lirici autentice. Relevante sunt volumele de poezie pedagogică pentru copii, printre care volumul/abecedar *Albinuţa.* Iată cum se înfăţişează în câteva aforisme ale lui Vieru religia şi liturghia limbii române: „Toate zilele mele izvorăsc şi se înalţă din adâncul şi din puterea Limbii Materne"; „Un scriitor nu poate învia decât în limba în care a murit"; „S-a obişnuit lumea cu frumuseţea şi suferinţele Limbii Române aşa cum s-a obişnuit cu răstignirea şi învierea lui Iisus Hristos"; „Dreptatea mea cea dintâi şi a poporului meu este Limba Română în care lucrează

[1] *Idem*, p. 80.

BDD-A6818 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:58 UTC)

iubirea lui Dumnezeu şi care, ca o apă dătătoare de viaţă, s-a revărsat peste însetarea şi pustiul unui pământ părând uitat pentru vecie şi hărăzit pierzaniei".

Tot din poziţia de tribun apar în lirica lui Vieru noi teme şi simboluri care îmbogăţesc vocabularul poeziei Rezistenţei: *lacrima, războiul, sârma ghimpată, piatra, formularul, soldatul, rodul, pădurea, biserica, focul, cămaşa, podul, crucea, ceaţa, vântul, crivăţul, zăpada, fereastra* etc. Într-o societate îndreptată către globalizarea activităţilor culturale, poetul îşi îndreaptă instrumentele creative către valorile arhaice, adamice, biblice, motiv pentru care militează împotriva războiului, a cataclismelor de tot felul, împotriva ieşirii din limba maternă. Mihai Cimpoi observă, pe bună dreptate, că Poetul sacru biruie Poetul social: „Mânia etică, fulgerele tăioase de Jupiter tonans ale Bardului se dizolvă în această comuniune *frăţească* şi mântuitoare cu Dumnezeu. (…) Farmecul poemelor publicistice ale lui Grigore Vieru constă în aceste substituiri paradoxale de statut deontologic (etic) făcute din cauza că Poetul sacru biruie Poetul social: critica relelor şi răilor sfârşeşte în lauda mântuirii de ele şi de ei, satira ia forma de lirică prin faptul că imprecaţia satirică devine rugăciune liturgică. (…) Două filoane se întreţes, reprezentând, respectiv, Poetul-Bard, cu replicile sale publicistice şi constatările amare ale realităţilor concrete basarabene şi general-româneşti, şi Poetul sacru, care tinde să readucă unitatea, pacea (armonia), dreapta cumpănă (echilibrul) şi să resacralizeze un timp din care au dispărut zeii".[1] De altfel, trebuie să spunem, dezbătând probleme de strictă actualitate, poezia publicistică, de la bun început, avea o viaţă estetică mai scurtă, fapt care l-a determinat pe Vieru să renunţe la multe dintre ele (nu au fost incluse în volume sau antologii), în volume fiind introduse mai curând acele poeme care aduceau în prim-plan teme privind general-umanul.

Peste opera lui Vieru planează principiul matern al universului, căruia criticul Mihai Cimpoi îi acordă o atenţie deosebită încă de la debutul scrierilor sale despre opera poetului. Pentru Grigore Vieru *Mama* este modelul arhetipal, făptura care emană prin suflarea şi lucrarea sa lumina protectoare a cosmosului, existenţa. Prin această făptură firavă şi puternică în acelaşi timp se realizează comunicarea cu divinitatea, Mama fiind icoana care stă între Poet şi Dumnezeu, între Om şi Totul sacru. Întâlnim, de altfel, cele două „veşminte" ale personajului liric, „veşmântul" mamei reale, concrete, din imediata vecinătate biografică a poetului, iar, pe de altă parte, „veşmântul" mamei astrale, fapt care indică constanta preocupare a autorului de a ţine în permanentă legătură şi comunicare cele două poluri ale universului, cerul cu pământul, cosmosul cu vegetalul. Interpretându-i motivul liric, Mihai Cimpoi îi găseşte coordonate profund filosofice şi psihologice: „Principiul mitopo(i)etic esenţial este conceperea Lumii ca Text al maternităţii, este principiul matern al universului care urmează să fie textualizat liric. Atâta timp cât există Mamele, nici fiinţa, nici lucrurile şi *nicio ţară* nu este săracă, prezenţa sau cel mai bine zis omniprezenţa ei (*în ram, în râu, în toate*) valorizând totul în univers. Sensul ontologic al motivului este învederat: cu cât iubim Mama (cu cât considerăm, filosoficeşte, principiul matern al tuturor lucrurilor lumii), cu atât suntem. Spre un asemenea sens parcurgem o scară întreagă a valorilor relative".[2]

[1] Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*, ed. cit., p. 48-49.

[2] Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru – poet simbol* // Monografia colectivă *Grigore Vieru, Poetul*. – Chişinău: Ştiinţa, Col. Academica, 2010, p. 44.

BDD-A6818 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:58 UTC)

Mihai Cimpoi identifică în Grigore Vieru un poet al cosmosului armonizat. Pentru poet cuvântul *Mamă* echivalează cu însăşi noţiunea de Natură, de Cosmos. Această relaţie a fenomenologiei cosmosului vierean este alchimizată de *îmbinarea şi înmugurirea* elementelor care construiesc cele două dimensiuni (jos şi sus, vegetal şi timp cosmic). Poetul construieşte în permanenţă tablouri lirice în care elementele terestre *îşi găsesc identitatea ontologică* (relevantă este imaginea poetică viereană a îmbinării pletelor iubitei cu cele ale mamei în mare). Neliniştile mamei, de aici şi acum, vor deveni lumina veşnică şi caldă a drumului existenţial al poetului.

Dacă ipostaza cosmică a mamei întreţine deschisă comunicarea şi îmbinarea cu Totul Etern, ipostaza vegetală a mamei (de aici şi acum) îi apare poetului ca un reazem moral, ca o enciclopedie a vieţuirilor şi locuirilor armonice. În acest sens, criticul Mihai Cimpoi accentuează ideea că „mamele *ce rămân jos pe pământ* nu numai că ne oferă *un reper moral*, dar ne şi pun la dispoziţie un tip existenţial *bogat*, plin. Statornică, axată pe date neschimbate, legătura afectivă cu mama şi maternul – de la programatica afirmaţie *Mamă, tu eşti patria mea* şi până la elogiul imnic al principiului matern al naturii şi cosmosului, exprimat prin veghea universală a verdelui, izvoarelor, stelelor (*de lapte*) şi a liniştii (*apropie-mă liniştii ce eşti* este imperativul final din *Litanii pentru orgă*) – parcurge nu o evoluţie egală cu sine, ci una la capătul căreia comuniunea sufletească iniţială se transformă în conştiinţa *unităţii* fiu-mama”.[1] Sacralizând Mama, în poezie, Grigore Vieru se dovedeşte a fi un poet mitologic, acordând valoare cosmică tuturor elementelor care construiesc Totul principiului matern: plaiul, copilul, casa, pâinea, satul, câmpul, pădurea, piatra (funerară), izvorul etc. Dacă hermeneutul basarabean găseşte că principiul matern reprezintă cel mai important punct al poeziei lui Grigore Vieru, Theodor Codreanu, polemizând asupra acestei concluzii, va afirma că nu principiul matern este cel care guvernează opera lui Vieru, ci mai curând cel infantil, al copilului.

Mihai Cimpoi, cercetând în substratul liricii vierene, realizează o adevărată arheologie literară, aplicând modelul istoric călinescian. Structurarea tematică, psihanalitică şi hermeneutică demonstrează abilităţile lui de a se raporta şi a fi mereu prezent în contemporaneitate, de a comunica şi folosi noile tehnici de exegeză, raportându-se permanent la valorile sacre, cu tradiţie, a ţării şi culturii sale. Prin critica sa, Mihai Cimpoi nu doar etalează un *produs* cultural, istoric al spaţiului românesc-basarabean ci, mai mult chiar, deschide noi perspective de analiză literară. Altfel spus, critica lui Mihai Cimpoi poate fi integrată în zona *nesfârşirilor brâncuşiene*, deoarece lucrarea sa (re)aduce în actualitatea desacralizată principiul modelator şi mitologic, a cărui sens poate fi imaginat prin *înălţime* şi *adâncime*. Prin acest crez trebuie înţeleasă preocuparea constantă a criticului faţă de lira lui Grigore Vieru, poet mitologic. Criticul crede că doar raportându-se la mitologie, la modele, omul contemporan poate să-şi recâştige locul sacru în univers.

[1] Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru, poetul arhetipurilor*, ed. cit., p. 61.

BDD-A6818 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:58 UTC)